

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2013. május 14.

TÁRSADALOMISMERET

EMELT SZINTŰ ÍRÁSBELI ÉRETTSÉGI VIZSGA

JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI ÚTMUTATÓ

**EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA**

AZ ÍRÁSBELI VIZSGA ÉRTÉKELÉSÉNEK ÁLTALÁNOS SZEMPONTJAI

A vizsgázó teljesítményének értékelését nem befolyásolhatja, ha a vizsgázó véleménye eltér az általánosnak tekinthető megközelítéstől.

A vizsgázó teljesítményének értékelésére nem lehet hatással, ha az értékelők személyes értékítélete eltér a feladatban tárgyalt probléma, kérdés, jelenség általánosnak tekinthető megítélésétől.

A javítási-értékelési útmutató címszavakban közli az esszé és esetelemzés megoldásának lehetséges tartalmi összetevőit. Az ettől eltérő jó megoldást el kell fogadni.

A dolgozatot piros színű tollal kell javítani és a tanári gyakorlatnak megfelelően jelölni a súlyosabb helyesírási, nyelvhelyességi stb. hibákat.

A feladatok alatt található négyzetben az elérhető maximális pontszám van feltüntetve, az értékelő a mellette levő üres négyzetbe írja az általa megállapított pontszámot.

Amennyiben a vizsgázó a II. rész mind a két (A. és B.) feladatsorából oldott meg feladatokat, és nem állapítható meg egyértelműen, hogy melyiknek az értékelését akarta, az érettségi dolgozatot értékelő tanár feladata annak eldöntése, melyik megoldás a tartalmasabb, majd azt értékeli.

Egyes esszéfeladatoknál a tanuló két kérdés megválaszolása közt választhat, de csak az egyik téma kidolgozásáért jár pont. Amennyiben tévedésből mind a két feladatot megoldja a vizsgázó, és nem jelöli áthúzással, melyiket értékeljék, az érettségi dolgozatot javító tanár dönti el, hogy melyik feladat kidolgozásáért jár több pont és azt veszi figyelembe.

Amennyiben bármely feladat értékelésénél a témataartás kompetenciát nulla ponttal értékeli a javító, azaz úgy ítéli meg, hogy a vizsgázó egyáltalán nem a megfogalmazott feladatot oldotta meg, a feladat egészének értékelése nulla pont, más kompetenciára vagy szempontra pontszám nem adható.

Egyes feladatoknál a könnyebb differenciálhatóság érdekében a feladat részpontszámainak összegét osztani kell kettővel.

Az adható fél pontok miatt előfordulhat, hogy a vizsgázó által elért összpontszám nem egész szám. Ebben az esetben kerekítést kell végezni. A kerekítést nem feladatonként, hanem csak egyszer, a feladatonként elért pontok összeadása után kell elvégezni, a végső pontszám megállapításához!

Az értékelő a javítás, értékelés végeztével kitölti a vizsgázó által elért összpontszámot tartalmazó táblázatot.

I. rész

Társadalomismeret és jelenismeret

1. Esszé

Szemponatok, kompetenciák	A) Az egyének vagy csoportok deviáns magatartásnak hatása a társadalom rendjére	Maximális pont
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség, helyesírás	A kifejtés mondatokból áll, a szöveg logikusan és szabatosan felépített. Nem tartalmaz súlyos nyelvtani vagy helyesírási hibát.	2
A feladat megértése, témátartás	A válasz a deviancia fogalmára és a devianciának a társadalomban játszott szerepére fókuszál.	2
Lényegkiemelés, A témának megfelelő tények, összefüggések, gondolatok, megállapítások megfogalmazása, általánosítás	A vizsgázó feleletében a feladattal kapcsolatos lényeges elemeket emeli ki. A vizsgázó tisztában van a deviancia fogalmával. <i>Meghatározás: A deviancia az általánosan elfogadott normától eltérő magatartás.</i> Felismeri, hogy a deviancia olykor veszélyezteti a társadalom tagjainak harmonikus együttélését, ugyanakkor az emberek különbözősége abból fakad, hogy értékrendjeik és törekvéseik eltérőek. Megfogalmazza vagy példával szemlélteti, hogy a deviancia a társadalom számára egyszerre lehet káros és előremozdító is. Megfogalmazza, hogy politikai intézkedések is tápot adhatnak bizonyos deviáns magatartási formák terjedésének, hogy abban a társadalomban, amely tolerálja a deviáns viselkedés bizonyos formáit, nem szükségképpen bomlik fel a társadalmi rend, hogy deviáns magatartásokat okozhat a többoldalúan hátrányos helyzet is, különösen a belőle fakadó depriváltság.	3
Az ismeretek mélysége, az adott tudománynak megfelelő tárgyi tudás, a szakmai nyelv használata	A feleletből megállapítható, hogy a vizsgázó megfelelő tárgyi tudással rendelkezik a deviancia társadalomban betöltött szerepéről. Használja az írott és íratlan társadalmi norma, a depriváltság, a konfliktushelyzet, elfogadott magatartási minta, esetleg az anómia kifejezéseket.	3
A megközelítés sokszínűsége, komplexitása	A válasz legalább kétféle megközelítést tartalmaz. Pl.: a deviáns viselkedés egyben rávilágít arra is, hogy a társadalom tagjainak harmonikus együttélésében fontos szerepet töltenek be a szabályok. Ugyanakkor a társadalom fejlődése nem képzelhető el bizonyos deviáns, a szabályostól eltérő gondolkodásmód és cselekvés nélkül.	3
Önálló vélemény megalkotása, a téma aktualizálása (életszerű, saját vagy a médiából ismert példák alkalmazása)	A vizsgázó önálló véleményt fogalmaz meg, és azt megindokolja. Életszerű példákat hoz. Legalább két, a médiából vagy saját környezetéből megismert mintát említ. Pl.: a „forradalmi eszmék” nélkül a világ nem lépett volna előre. A deviancia rombolja a harmonikus emberi együttélést.	2
Összesen		15

1. Esszé

Szemponatok, kompetenciák	B) A halálememény és a gyász megélésének változása a különböző korokban és társadalmakban	Maximális pont
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség, helyesírás	A kifejtés mondatokból áll, a szöveg logikusan és szabatosan felépített. Nem tartalmaz súlyos nyelvtani vagy helyesírási hibát.	2
A feladat megértése, témátartás	A válasz a halálememénynek és a gyásznak koronként és társadalmanként tapasztalható változásaira fókuszál.	2
Lényegkiemelés, A témának megfelelő tények, összefüggések, gondolatok, megállapítások megfogalmazása, általánosítás	A feleletben a vizsgázó lényeges elemeket emel ki. Pl.: a halál az élet szerves része, így elválaszthatatlan attól. Az archaikus társadalmaktól a modernitásig a halál az élők szeme előtt történt. Az akkori kor emberei úgy tekintettek a halálra, mint a nemzedékek megújulásának szükségességére, így a halál a közgondolkodás szerves részévé vált. A modern kor embere úgy tekint a halálra, mint az egyéni lét végére. Olyan dologra, amely végérvényesen véget vet az életnek, így napjaink közgondolkodását a háritás, a haláltól való félelem jellemzi.	3
Az ismeretek mélysége, az adott tudománynak megfelelő tárgyi tudás, a szakmai nyelv használata	A feleletből megállapítható, hogy a vizsgázó megfelelő tárgyi tudással rendelkezik a halállal kapcsolatos társadalmi cselekvésekről. Használja a gyász, a kegyelet, az elbocsátás, a méltó megemlékezés kifejezéseket. Felismeri, hogy bizonyos társadalmi felfogás az életnek csak addig tulajdonít jelentőséget, amíg az a közösség számára „hasznot” hajtott. Ez azonban sérti az emberi létezés értékét. Az általános társadalmi szokás szerint a haldokló számára meg kell adni az eltávozás méltóságát. Napjaink problémái közül utal az eutanáziára is.	3
A megközelítés sokszínűsége, komplexitása	A válasz legalább kétféle megközelítést tartalmaz. Pl. az ember szeretteinek körében méltósággal viselt halált, illetve az elidegenedett, művi halált, ahol kötelező gyógyítási cselekvésnek minősítik azt.	3
Önálló vélemény megalkotása, a téma aktualizálása (életszerű, saját vagy a médiából ismert példák alkalmazása)	A vizsgázó önálló véleményt fogalmaz meg, és azt megindokolja. Életszerű példákat említ a médiából vagy saját környezetéből. Pl.: temetkezési, elsiratási/búcsúztatási szokások régen és ma. A gyász megélése befelé forduló vagy külsőségeiben megnyilvánuló módon.	2
Összesen		15

2. Elemzés

Szemponatok, kompetenciák	A sport megítélésének változása az első modern kori olimpiától (1896) napjainkig	Maximális pont
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség, helyesírás	A kifejtés mondatokból áll, a szöveg logikusan és szabatosan felépített. Nem tartalmaz súlyos nyelvtani vagy helyesírási hibát.	2
A feladat megértése, témátartás	A vizsgázó a sport megítéléséről, azon belül a modern kori sportról ír. Válaszában elemzi a sport szerepét a fogyasztói és globalizált társadalmakban.	1
Lényegkiemelés, A témának megfelelő tények, összefüggések, gondolatok, megállapítások megfogalmazása, általánosítás	A feleletben a vizsgázó lényeges elemeket emel ki. Pl.: a sport tömegessé válásának oka az ipari társadalmak megnövekedett szabadideje. A sport alkalmas a szabadidő eltöltésére, az egészségmegőrzésre, a rekreációra. A sportolás által javul az állampolgárok életminősége és egészségi állapota, így a munka világába kiegyensúlyozott, edzett munkavállalók léphetnek. A sport segít megőrizni a munkaerő munkaképességét, emiatt nevezhető üzletnek. A sportnak jellemnevelő szerepe is van, ezért általában pozitív a társadalmi megítélése. A XX. század második felétől a tömegek szórakoztatásában nagy szerep jut a versenysportnak (vö.: látványsport). A versenysportban az üzlet jelentős szerepet tölt be. A versenysport fogyasztói (a nézők) a pénzükért egyre újabb élményt várnak el, ennek kielégítésére a sportolók olykor az emberi teljesítőképességet mesterségesen növelő szereket használnak. A dopping társadalmi megítélése kettős. Nem hivatalosan mindenki tud róla, esetleg megtűri, hivatalosan viszont elítéli. A sport sokszereplős játék, rengeteg érintettje van (nézők, sportolók, szponzorok, sportszergyártók, olimpiai bizottságok, állami hivatalok stb.). Napjainkra megjelent a sportturizmus és a sporthuliganizmus.	3
Az ismeretek mélysége, az adott tudománynak megfelelő tárgyi tudás, a szakmai nyelv használata	A feleletből megállapítható, hogy a vizsgázó megfelelő tárgyi tudással rendelkezik a modern kori sport világról. Használja a szabadidő, a rekreáció, a szabadidős sport (vagy tömegsport), a versenysport, a technikai sport kifejezéseket.	2
A megközelítés sokszínűsége, komplexitása	A válasz legalább kétféle megközelítést tartalmaz, pl. megkülönbözteti az egyéni és a csapatsportokat. Útal arra, hogy a sport képes az emberekben jelentős, olykor eltúlzott érzelmeket generálni (vö.: „futballháború”). Megemlíti a sport közösségteremtő erejét.	1
Önálló vélemény megalkotása, a téma aktualizálása (életszerű, saját vagy a médiából ismert példák alkalmazása)	A vizsgázó önálló véleményt fogalmaz meg, és azt megindokolja. Életszerű példákat hoz. Legalább két, a médiából vagy saját környezetéből megismert példát említ, pl. az olimpiai mozgalmat, a kiemelt labdajátékokat (labdarúgás, kosárlabda, baseball, krikett).	1
Összesen		10

3. Értelmezés

Szemponatok, kompetenciák	Az édesvízkészlet feletti rendelkezés	Maximális pont
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség, helyesírás	A kifejtés mondatokból áll, a szöveg logikusan és szabatosan felépített. Nem tartalmaz súlyos nyelvtani vagy helyesírási hibát.	1
A feladat megértése, témátartás	A vizsgázó a víz birtoklásának társadalmi és politikai problémájáról ír. Válaszában a víz, ezen belül az édesvíz szerepét elemzi napjaink globális világában.	1
Lényegkiemelés, A témának megfelelő tények, összefüggések, gondolatok, megállapítások megfogalmazása, általánosítás	A feleletben a vizsgázó lényeges elemeket emel ki. Pl.: minden embernek joga van az életéhez szükséges tiszta vízhez. A Föld lakosságának egy része a megszerzett anyagi, katonai erőforrások birtokában magas életszínvonalon él, és pocsékolja a vizet, míg a mások az ivóvízhez is csak korlátozottan vagy sehogyan sem jutnak hozzá. A jelenlegi életszínvonal fenntartására, illetve szakadatlan növelésére erőszakosan törekvő államok az édesvizet „túlfogyasztják”. A víz birtoklása a történelem során is számos konfliktus forrása volt. Napjaink feladata annak felismertetése, hogy a víz az emberiség közös kincse, amelyet a nemzetek kooperatív magatartással tudnak a leghatékonyabban felhasználni.	2
Az ismeretek mélysége, az adott tudománynak megfelelő tárgyi tudás, a szakmai nyelv használata	A feleletből megállapítható, hogy a vizsgázó megfelelő tárgyi tudással rendelkezik a víz szerepéről. Használja az édesvíz, a vízgazdálkodás, a vízháztartás, a vízbőség/vízszegénység, kooperáció kifejezéseket.	2
Önálló vélemény megalkotása, a téma aktualizálása (életszerű, saját vagy a médiából ismert példák alkalmazása)	A vizsgázó önálló véleményt fogalmaz meg, és azt megindokolja. Életszerű példákat hoz. Legalább két, a médiából vagy saját környezetéből megismert példát említ. Pl.: Magyarország törvényt alkotott, hogy a nemzeti vízvagyon privatizációját megakadályozza. Az elmúlt években nyáron több európai nagyvárosban jelentősen korlátozni kellett a vízfelhasználást, mert nem volt elég a készlet. Több tudományos és tudománytalan ötlet látott napvilágot, hogyan teremtsék elő a szükséges vizet (jéghegyek Európába úsztatása stb.).	1
Összesen		7

-
- 4. Ábraelemzés** **3 pont**
- a) 3,7-szerese
- b) A munkanélküliek támogatása, a lakhatási támogatás és a hátrahagyottak támogatása együtt: 12%
A családtámogatás: 13%
- c) A nyugellátás folyósítása az öregedő társadalom miatt.

Minden helyes válasz 1 pont.

- 5. Fogalom felismerése** **5 pont**
1. B
2. A
3. C
4. B
5. D

Minden helyes válasz 1 pont.

- 6. Fogalom meghatározása** **4 pont**
- a) monoteizmus / egyistenhit
b) kiterjesztett család / többgenerációs család
c) hipotézis
d) demokrácia

Minden helyes válasz 1 pont.

- 7. Kiegészítés** **3 pont**
- a) Az Európai Unió zászlaja **kék** alapon **12** arany színű, kör alakban elrendezett **csillagot** ábrázol.
- b) **Ludwig van Beethoven: IX. szimfónia**
Lehetséges helyes válaszok még:
- Ludwig van Beethoven: IX. szimfónia 4. tétel, szöveg: (Friedrich Schiller: Örömóda)
 - Ludwig van Beethoven: IX. szimfónia 4. tétel, szöveg: (Friedrich Schiller: An die Freude)
- c) [...] **sokféleségben**

Minden helyesen beírt válasz 0,5 pont.

- 8. Érvelés** **4 pont**

Mellette, például:

- A falfirka a fogyasztói társadalom túlzásai elleni protestálás, tehát felfogható a társadalom élő lelkiismeretének.
- A falfirka színesíti a nagyvárosok szürkeségét, így az egyhangúság ellen küzd.
- A falfirkálók sajátos szubkultúrát alkotnak, amely a nagyvárosi fiatalok között közösségteremtő erő lehet.
- Veszélyes helyen elkészített graffiti olykor bámulatos sportteljesítménnyel ér fel.
- Ma néhány amerikai falfirkáló képei több tízmillió dollár feletti összeget érnek.
- A világ számos pontján falfirkaversenyt rendeznek, ezzel legalizálják azt.

Ellene, például:

- Egy összefirkált falfelület a rendezettség helyett a rendetlenség benyomását kelti.
- Művészetnek nem tekinthető, hiszen sok a nagyon hasonló mű (állandó szín- és formavilág, azonos betűtípus stb.).
- A graffiti megújulásra képtelen vizuális tevékenység.
- Nem demokratikus, hiszen a falfirkáló kisebbség erőszakos támadásával szemben az azt elutasító többség tehetetlen.
- A graffitizés drága hobbi. Nem mindenki engedheti meg magának.
- Nem saját tulajdonukra, hanem közterületre, olykor magánterületre „fújnak”. Ezzel rongálják a köztulajdont, illetve megsértik a magántulajdont.

Minden más, logikailag és szakmailag helyes megoldás is elfogadható.

Két helyes érv mellett 1-1 pont, két helyes érv ellene 1-1 pont.

9. Forráselemzés

4 pont

Okok, például:

- Az emberi kapcsolatokból hiányzik a szilárd értékrend.
- A fiatalok élete felpörgött, beleszületnek egy virtuális világba.
- Szabadidő-eltöltésük pénzközpontú.
- Sok fiatal úgy véli: „Ha én nem engedhetem meg magamnak azt, amit a többiek, nem ér semmit az életem.”
- A szülők túlhajszoltsága. (A szülők naponta átlagban néhány percet beszélgetnek gyermekeikkel.)
- Átalakultak a fiatalok családi és szabadidős tevékenységei.
- A személyes kapcsolatok a fiatalok életében háttérbe szorulnak.
- Az információs társadalom végtelen nyitottsága ellenére a fiataloknak nincs kivel megbeszélni a problémáikat.
- Az interneten egyszerűen találnak tanácsot a végrehajtásra, a közösségi portálokon pedig könnyebben egymásra lelnek az öngyilkosságra hajlamos fiatalok.
- Az ifjak között elfogadott nézet, hogy a felnőttek nem értik meg őket, ezért a generációk között egyre nő a szakadék.

Minden más, logikailag, szakmailag helyes megoldás elfogadható.

Minden helyes ok említése 1 pont.

II. rész

A. Gazdasági ismeretek

1. Fogalom felismerése 4 pont

1. D
2. C
3. C
4. A

Minden helyes válasz 1 pont.

2. Igaz-hamis 2 pont

1. Igaz
2. Hamis
3. Hamis
4. Hamis

Helyes válaszonként 0,5 pont.

3. Kiegészítés 4 pont

1. korlátolt felelősségű társaság
2. részvények
3. teljes hiteldíjmutató
4. fizikai, szellemi munkavégző képessége

Helyes válaszonként 1 pont.

4. Elemzés

Szempontok, kompetenciák	Válságkezelés, a bevétel növelése egy vállalkozások életében	Maximális pont
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség, helyesírás	Az elemzés nem tartalmaz súlyos nyelvtani vagy helyesírási hibát. A kifejtés mondatokból áll, a szöveg logikusan és szabatosan felépített.	1
Tématartás, lényegkiemelés, probléma- központúság	Az elemzés az idézet alapján a pénzügyi válságból való kilépés lehetőségéről szól. Feltárja, hogy a gazdasági életben minden döntésnek vannak egyaránt pozitív és negatív következményei.	2
A feladatban leírt esetnek megfelelő összefüggések, gondolatok, megállapítások megfogalmazása a szakmai nyelv felhasználásával	Bemutatja azokat a fogalmakat, amelyek a pénzügyi válsággal és azok kezelésével kapcsolatosak. Pl.: a bevétel növelésének módja, hogy a vállalkozó csökkenti a kiadást, vagy növeli a bevételt. Ez a piac dilemmája. A piaci (fogyasztói) igények, az elvárások felmérése, középpontba helyezése. A termékszolgáltatás skálájának bővítése vagy szűkítése.	6
Önálló vélemény megfogalmazása	A vizsgázó önálló véleményt fogalmaz meg, és azt megindokolja. Életszerű példákat hoz. Legalább két, a médiából vagy saját környezetéből megismert példát említ.	1
Összesen		10
A végső pontszám összesen/2		5

5. Ismertetés

Szemponatok, kompetenciák	Mitől és mikor jó a reklám?	Maximális pont
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség, helyesírás	Az elemzés nem tartalmaz súlyos nyelvtani vagy helyesírási hibát. A kifejtés mondatokból áll, a szöveg logikusan és szabatosan felépített.	1
Tématartás, lényegkiemelés, probléma- központúság	Az idézet alapján a reklám gazdasági életre, fogyasztásra gyakorolt hatását mutatja be.	2
A feladatban leírt esetnek megfelelő összefüggések, gondolatok, megállapítások megfogalmazása a szakmai nyelv felhasználásával	Bemutatja, hogy a reklámnak új és új utakat kell keresnie. A cél nemcsak a termék eladása, hanem a mögöttes életérzés megfogalmazása és rögzítése a potenciális fogyasztóban. A jó reklám gondolati folyamatot, érzelmeket indít, így átüt az emberek védekező mechanizmusán, a passzivitáson.	6
Önálló vélemény megfogalmazása	A vizsgázó önálló véleményt fogalmaz meg.	1
Összesen		10
A végső pontszám összesen/2		5

B. Pszichológia**1. Esszé**

Szempontok, kompetenciák	A) A pszichológiai vizsgálatok és kutatások etikai vonatkozásai	Maximális pont
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség, helyesírás	A kifejtés mondatokból áll, a szöveg logikusan és szabatosan felépített. Nem tartalmaz súlyos nyelvtani vagy helyesírási hibát.	2
A feladat megértése, témátartás, lényegkiemelés	A vizsgázó valóban arról ír, hogy milyen etikai vonatkozásai vannak a pszichológiai kutatásoknak, vizsgálatoknak, és nem ágazik el lényegtelen témák irányába.	2
A témának megfelelő tények, összefüggések, gondolatok, megállapítások közlése	Válaszában ismerteti a kutatásetikai alapelveket. Pl.: szakszerűség, kutatási engedély(ek) megszerzése, a vizsgálati személy írásbeli „informált beleegyezésének” megszerzése, a vizsgálati személyre káros hatások, következmények kizárása. A kutató a kapott eredményeken nem változtathat. Betartja a publikálás szakmai és etikai követelményeit stb. Megemlíti, hogy a vizsgálatot csak megfelelően képzett személyek végezhetik. A kutató pszichológusoknak fel kell ismerniük az alkalmazott technikát, valamint képességeik határait. A legtöbb ország jogszabályban rögzíti a pszichológus szakmai kompetenciáit. A szakmai, etikai kódex öt alapelve: emberi méltóság tisztelete, elkötelezettség és felelősség, feddhetetlenség, szakszerűség, segíteni akarás.	4
Az ismeretek mélysége, az adott területnek megfelelő tárgyi tudás, a szakmai nyelv használata	Használja a titoktartás, az etikai kódex, az emberi méltóság, a szakszerűség, a pszichológiai tesztek, a vizsgálati személy stb. szakkifejezéseket.	4
A megközelítés sokszínűsége, komplexitása, probléma-központúsága	Kifejtésében rávilágíthat, hogy a vizsgálatok és a kutatások során a szakmai etikai kódex általános alapelveitől nem lehet eltérni. Megvilágíthatja a kutatásban részt vevők különböző szempontjait.	4
A téma aktualizálása (életszerű példákat is említ), önálló véleményalkotás	Önálló véleményt fogalmaz meg, és/vagy példával illusztrálja az esszében megfogalmazott elméleti ismereteit.	4
Összesen		20
A végső pontszám (összesen/2)		10

Szemponatok, kompetenciák	B) Stratégiák a stressz leküzdésére	Maximális pont
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség, helyesírás	A kifejtés mondatokból áll, a szöveg logikusan és szabatosan felépített. Nem tartalmaz súlyos nyelvtani vagy helyesírási hibát.	2
A feladat megértése, témátartás, lényegkiemelés	A vizsgázó a stresszhelyzetben megjelenő pszichológiai reakciókról ír. Olyan stratégiákat sorol fel, amelyek a stresszel való megküzdést szolgálják.	2
A témának megfelelő tények, összefüggések, gondolatok, megállapítások közlése	Válaszában megfogalmazza, hogy a stresszkeltő szituációk az emberben érzelmi válaszokat keltenek, amelyek a jókedvtől a negatív érzelmekig terjednek. A stresszre adott pszichológiai reakciók között megemlíti, és ismertet néhányat. Pl.: a szorongás, a félelmi rendszer rosszul alkalmazkodó működése (félelem, aggodás, feszültség, rossz előérzet). A megsértett, megrövidített, megzavart embert a lelkében lejátszódó folyamat az okozója ellen fordíthatja. A harag agresszióhoz vezethet. A frusztrációra adott válasz lehet a fásultság. Ha a stressz folyamatos, és az egyén nem küzd meg velük sikeresen, akkor a fásultság depresszióba csaphat. A stresszkeltő helyzetek által kiváltott érzelmek nagyon kellemetlenek, s ez arra indítja az egyéneket, hogy a kellemetlenséget valamivel csökkentsék. A személy összpontosíthat a speciális problémára vagy helyzetre, hogy megkísérelje azt a jövőben elkerülni vagy megváltoztatni. Ez a problémaközpontú megküzdés. Foglalkozhat azzal is, ha a helyzetet magát nem is tudja megváltoztatni, hogy enyhítse a stresszkeltő helyzethez kapcsolódó érzelmi reakcióit. Ez az érzelemközpontú megküzdés. A tapasztalat szerint az emberek többsége a megküzdés stratégiájának mindkét formáját használja.	4
Az ismeretek mélysége, az adott területnek megfelelő tárgyi tudás, a szakmai nyelv használata	A vizsgázó használja szorongás, harag, agresszió, depresszió, probléma- és érzelemközpontú megküzdés, elhárító mechanizmus stb. szakkifejezéseket.	4
A megközelítés sokszínűsége, komplexitása, probléma-központúsága	Kifejtésében megjelenítheti, hogy léteznek tudattalan megküzdési stratégiák, amelyeket elhárító mechanizmusoknak nevezünk. Idetartozik például az elfojtás, tagadás, projekció, racionalizáció. Felsorolhat az egészségre káros, helytelen megküzdési mechanizmusokat is.	4
A téma aktualizálása (életszerű példákat is említ), önálló véleményalkotás	Önálló véleményt fogalmaz meg, és/vagy példával illusztrálja az esszében megfogalmazott elméleti ismereteit.	4
	Összesen	20
	A végső pontszám (összesen/2)	10

2. Elemzés, fogalmak

Szempontok, kompetenciák	Serdülő- és ifjúkori nyelvhasználat	Maximális pont
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség, helyesírás	A kifejtés mondatokból áll, a szöveg logikusan és szabatosan felépített. Nem tartalmaz súlyos nyelvtani vagy helyesírási hibát.	1
A témátartás, lényegkiemelés, problémaközpontúság	A vizsgázó valóban az ifjúsági nyelvhasználatról, a különböző életkori szakaszokra jellemző kommunikáció sajátosságairól ír. Nem ágazik el lényegtelen témák irányába.	2
A feladatban leírt esetnek megfelelő érvek, összefüggések, gondolatok, megállapítások közlése, fogalommeghatározás	Felismeri, hogy a kommunikáció az emberi kapcsolatok nélkülözhetetlen eszköze. Serdülő- és ifjúkorban a szóbeli és az írott kommunikációnak jelentős szerepe van. Kommunikáció: közössé tenni, közösen tanácskozni, valamit átadni egymásnak. Interakció: kölcsönös viszony, társas kölcsönhatás. <i>(Minden más, szakmailag helytálló megfogalmazás elfogadható.)</i> A vizsgázó leírja, hogy a kommunikáció nagyon sok csatornán zajlik. Az ember más nyelven kommunikál a családban és másként azon kívül. Hétköznapi érintkezésben az ún. „hivatalos nyelvet” kell használnia. Megemlíti, hogy a szleng „relaxált” nyelvhasználat. Leírja, hogy a szleng használó elégedetlen a meglévő nyelvi kifejezőeszközökkel. A szleng az egyéni vagy az egyéninek vélt kommunikáció hozza létre. A diákszleng létrejöttének alapvető feltétele az olyan közösség, amelynek tagjai intenzíven érintkeznek egymással. Minél erőteljesebb a tagok közötti kapcsolat, annál gyakrabban fordul elő az adott közösség beszédében a szleng. Minden csoport sajátos nyelvet, kód- és jelrendszert alakít ki magának.	4
A szakmai nyelv használata	A vizsgázó használja a szleng, kommunikáció, verbális, nonverbális, interakció, szocializáció stb. kifejezéseket.	2
Önálló véleményalkotása	Önálló véleményt fogalmaz meg, esetleg életből vett példával illusztrálja a vázolt jelenségekört.	1
Összesen		10
A végső pontszám (összesen/2)		5

3. Elemzés

Szemponatok, kompetenciák	Az esetelemzés értékelése	Maximális pont
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség, helyesírás	A kifejtés mondatokból áll, a szöveg logikusan és szabatosan felépített. Nem tartalmaz súlyos nyelvtani vagy helyesírási hibát.	1
A témátartás, lényegkiemelés, probléma-központúság	A vizsgázó valóban az elszigeteltség hatásairól és az érzelmi elhanyagolás következményeiről ír, és nem ágazik el lényegtelen témák irányába.	2
A feladatban leírt esetnek megfelelő érvek, összefüggések, gondolatok, megállapítások közlése	Ismerteti, hogy nevelésben a család hatása a legjelentősebb. Ennek okai, hogy a család a gyermek legkorábbi élményeinek forrása, amelyek kulcsélmények lehetnek. Életünk tartozéka, amely születéstől a halálig velünk van, hatással van ránk. A gyermek a legtöbb időt a családban tölti. Ezen érzelmi kötődések mélysége, intenzitása semmi mással nem pótolható, a nevelés biztonságos alapját jelenti. A családi nevelés légkörének letéteményese az anya. Az elszigetelt helyen – anya és család nélkül – felcseperedő gyermek hospitalizálttá válik, és személyisége visszafordíthatatlan sérüléseket szenved. A vizsgázó válaszában kitér az érzelmi elhanyagolás hatásaira, megemlíti az árvaházakban felnőtt gyermekek jellemzőit, társadalomba való beilleszkedésük nehézségeit. Példaként leírhatja Harlow kísérleteit a Rhesus-majmokkal. Eze a kísérletek ugyanis pontosan megmutatják, hogy a táplálkozás szükségletein kívül rendkívül fontos a testi közelség érzése is az egészséges személyiségfejlődésben.	4
A szakmai nyelv használata	Használja az elhanyagolás, elszigetelődés, kötődés, minta, anya-gyermek kapcsolat, szocializáció, hospitalizáció, Harlow stb. kifejezéseket.	2
Önálló véleményalkotása	Önálló véleményt fogalmaz meg, esetleg életből vett példával illusztrálja az esetben vázolt jelenségekort.	1
Összesen		10
A végső pontszám (összesen/2)		5